

[Avaleht](#) > ... > [Perekonnaasjad Ja Pärimine](#) > [Vanemlik Vastutus – Lapse Isikuhooldusõigus Ja Suhtlusõigus](#) Poland

Vanemlik vastutus – lapse isikuhooldusõigus ja suhtlusõigus

Sisu koostaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial matters)

1 Mida tähendab õiguslik termin „vanemlik vastutus” igapäevaelus? Millised on vanemliku vastutuse kandja õigused ja kohustused?

Vanemlik vastutus hõlmab eeskätt vanemate kohustusi ja õigusi hoolitseda lapse isiku ja vara eest ning kasvatada last, austades lapse väärikust ja õigusi (perekonna- ja eestkosteseadustiku (*Kodeks rodzinny i opiekuńczy*, KRiO) artikli 95 lõige 1).

2 Kellel lasub üldjuhul vanemlik vastutus lapse eest?

Vanemlik vastutus lapse eest on mõlemal vanemal. Kui üks vanem on surnud või on piiratud õigus- ja teovõimega, on vanemliku vastutuse kandja teine vanem. Sama kohaldatakse juhul, kui ühe vanema vanemlik vastutus on peatatud.

Vanemlikku vastutust saab piirata ka kohtuotsusega. Sellisel juhul on teisel vanemal õigus teostada vanemlikku vastutust lapse üle kohtuotsuses täpsustatud ulatuses.

3 Kui vanemad ei ole suutelised või ei soovi lapse eest vanemlikku vastutust kanda, kas nende asemele võib määrata mõne teise isiku?

Juhul kui vanemad ei ole võimelised vanemlikku vastutust teostama, võivad nad pöörduda lapse hooldusperesse paigutamiseks eestkostetasu lahendavasse kohtusse (*sąd opiekuńczy*) või muu ametiasutuse poole. Äärmiselt kiireloomulistel juhtudel võib lapse vanemate taotlusel või nõusolekul paigutada lapse hooldusperesse ringkonnavanema (*starosta*) ja hoolduspere või hooldusperekodu (*rodzinny dom dziecka*) pidavate isikute vahelise kokkuleppe alusel.

Kui vanemad ei soovi lapse suhtes vanemlikku vastutust teostada, võivad nad anda nõusoleku tema lapsendamiseks. Poola õiguse alusel on kolm lapsendamise vormi: täielik, täielik ja tagasivõetamatu ning mittetäielik.

Kui vanemlikku vastutust teostavad vanemad ohustavad lapse huve, võib eestkostetasu lahendava kohtu otsusega nende vanemlikku vastutust piirata ja laps võidakse paigutada hooldusperesse, hooldusperekodusse, hoolekandetasutusse, hooldus- ja ravikeskusesse, õendusabiasutusse või taastusraviasutusse.

4 Kuidas lahendatakse vanemliku vastutuse küsimus, kui vanemad lasevad

abielu lahutada või elavad lahus?

Kui Poola kohus teeb otsuse abielulahutuse, lahuselu või abielu tühistamise kohta, peab ta lahendama lapsega seotud vanemliku vastutuse küsimuse, välja arvatud juhul, kui tal puudub konkreetsel juhul vanemliku vastutusega seotud pädevus. Lapsega seotud vanemliku vastutuse küsimuse lahendamisel võib Poola kohus arvesse võtta abikaasadevahelist kirjalikku kokkulepet vanemliku vastutuse teostamise viisi kohta, tingimusel, et see on lapse parimates huvides.

Kui vanemad kokkuleppele ei jõua, võib kohus, võttes arvesse lapse õigust mõlema vanema kasvatusel:

1. otsustada, et vanemlikku vastutust teostatakse ühiselt;
2. anda vanemliku vastutuse ühele vanematest ja piirata teise vanema vanemlikku vastutust lapsega seotud konkreetsete kohustuste ja õigustega.

Kui see on õigustatud lapse parimate huvidega, võib eestkostetasju lahendav kohus muuta vanemlikku vastutust ja selle teostamise viisi puudutavat kohtuotsust abielulahutuse, lahuselu või abielu tühistamise otsusega (perekonna- ja eestkosteseadustiku artikkel 106).

5 Kui vanemad sõlmivad vanemliku vastutuse küsimuses kokkuleppe, siis milliseid vorminõudeid peavad nad järgima, et kokkulepe oleks õiguslikult siduv?

Seaduses ei ole sellise vanematevahelise kokkuleppe jaoks vorminõudeid ette nähtud. Siiski tuleks märkida, et vanematevaheline kokkulepe selle kohta, kuidas vanemlikku vastutust teostada, ei ole õiguslikult siduv. See võib äärmisel juhul olla kohtus otsuse tegemise aluseks. Kokkulepe võidakse saavutada ka lepitusmenetluse kaudu. Sellisel juhul vormistatakse kokkulepe kirjalikult ning selle allkirjastavad mõlemad vanemad ja lepitaja. Et kokkulepe oleks õiguslikult siduv, peab kohus selle heaks kiitma.

6 Kuidas on võimalik vanemliku vastutuse küsimust kohtuväliselt lahendada, kui vanemad ei jõua kokkuleppele?

Vanemaid võib abistada lepitaja. Lepitusteenuseid osutatakse lepituskokkuleppe või kohtuotsuse alusel, millega suunatakse vanemad lepitusmenetlusse. Kokkuleppe võib sõlmida ka nii, et vanem annab nõusoleku lepituseks, kui teine vanem on lepitust taotlenud. Lepitaja juures saavutatud kokkuleppel ei ole siiski kohtuliku kokkuleppe õigusjõudu enne, kui kohus selle heaks kiidab.

7 Kui vanemad pöörduvad kohtusse, milliseid last käsitlevaid otsuseid saab kohus teha?

Poolas võivad vanemad pöörduda eestkostetasju lahendavasse kohtusse mitmesuguste küsimustega, mis on seotud vanemliku vastutusega lapse suhtes:

1. vanemliku vastutuse teostamise viisi kindlaksmääramine, lapse elukoha määramine ja lapsega suhtlemise korraldamine, kui vanemad elavad eraldi;
2. vaidluse lahendamine olulistest lapsega seotud küsimustes, kui vanemad ei suuda jõuda kokkuleppele, kuidas küsimusi lahendada, kaasa arvatud elukoha määramine, kooli valik, ees- ja perekonnanime valimine, ravi ja välismaal reisimisega seotud küsimused jne;
3. lapse ja vanema vahelised õigustoimingud, kui sellised toimingud ulatuvad kaugemale lapse vara tavapärasest valitsemisest.

8 Kui kohus otsustab, et lapse eestkostjaks jääb üks vanem, kas see tähendab, et see vanem võib kõiki lapsega seotud asju otsustada ilma neid

enne teise vanemaga arutamata?

Kui kohus on andnud lapse hooldusõiguse ainult ühele vanematest, on sellel vanemal vabadus teha otsuseid kõigis last puudutavates küsimustes, ilma et ta peaks teise vanemaga nõu pidama ja tema nõusoleku saama. Selliste õiguslike tehingute tegemine, mis lähevad kaugemale lapse vara igapäevasest valitsemisest, eeldab eestkostetasju lahendava kohtu heakskiitu.

Eestkostetasju lahendav kohus võib jätta vanema vanemlikust vastutusest ilma, kui vanemlikku vastutust ei ole võimalik teostada püsiva takistuse tõttu, vanem kuritarvitab oma vanemlikku vastutust või jätab oma kohustused lapse suhtes suurel määral täitmata.

9 Kui kohus määrab lapse vanemate ühise eestkoste alla, mida see igapäevaelus tähendab?

Vanematele ühise isikuhooldusõiguse andmine tähendab, et nad võivad ja peavad teostama lapse suhtes samu õigusi ja kohustusi. See tähendab muu hulgas, et vanemad otsustavad lapsega seotud oluliste küsimuste üle ühiselt, või kui nad ei jõua kokkuleppele, siis teeb seda eestkostetasju lahendav kohus.

10 Millisesse kohtusse või ametiasutusse peab esitama avalduse seoses vanemliku vastutusega? Milliseid vorminõudeid peab järgima ning millised dokumendid avaldusele lisama?

Vanemliku vastutuse asju arutab lapse elukohajärgne rajoonikohus (*sąd rejonowy*). Eestkostetasju lahendavad kohtud (*sąd opiekuńczy*) on rajoonikohtute perekonna- ja alaealiste asjade kolleegiumid. Kui selline võimalus puudub, on pädev pealinna Varssavi linna rajoonikohus.

Avaldus tuleb esitada koos lapse sünnitõendi, vanemate abielutõendi (kui nad on abielus) ja muude avaldust toetavate dokumentidega, nagu arstitõendid, koolitunnistused, pedagoogilised arvamused ja teiste kohtute poolt asjaomasel vanemliku vastutuse asjas tehtud varasemate otsuste ärakirjad.

11 Milline on menetluse kord sellistes asjades? Kas on võimalik kohaldada kiirmenetlust?

Vanemliku vastutuse asju arutatakse hagita menetluses, mis on hagimenetlusest vähem ametlik.

Lisaks võib eestkostetasju lahendav kohus võtta menetluspoole taotlusel ajutisi meetmeid, mida ta peab konkreetsete asjaolude alusel sobivaks. Sellega seotud otsused jõustuvad ja muutuvad täidetavaks pärast nende väljastamist.

12 Kas menetluskulude katteks on võimalik saada menetlusabi?

Vanemlikku vastutust käsitleva kohtuasja pooled on kohustatud maksma tsiviilasjade kohtukuludid käsitlevas seaduses (*Ustawa o kosztach sądowych w sprawach cywilnych*) sätestatud tasud ja kulud. Seaduse artikli 102 lõike 1 kohaselt võib kohtumenetluse pool taotleda siiski kohtukuludest vabastamist, esitades avalduse, et ta ei ole võimeline neid kulud kandma ennast või oma perekonda raskelt koormamata. Kohtukuludest vabastamise taotlusele tuleks lisada avaldus, milles on üksikasjalikult märgitud taotluse esitaja perekonnaseis, vara, tulu ja elatusvahendid. Kohus võib menetluspoole kohtukuludest osaliselt vabastada, kui pooltel on võimalik maksta nendest kuludest ainult osa (artikli 101 lõige 1).

13 Kas vanemliku vastutuse kohta tehtud otsuse saab edasi kaevata?

Jah, iga otsuse peale võib esitada apellatsioonkaebuse kõrgema astme kohtule. Kaitsemääruste puhul esitatakse apellatsioonkaebus sama astme kohtule. Vanemlikku vastutust käsitlevate otsuste peale, mille on teinud rajoonikohus (*sąd rejonowy*), võib esitada apellatsioonkaebuse regionaalsele kohtule (*sąd okręgowy*). Vanemlikku vastutust käsitlevate otsuste peale, mille on teinud regionaalne kohus (*sąd okręgowy*)

abielulahutust, lahusele või abielu tühistamist käsitlevas menetluses, võib esitada apellatsioonkaebuse apellatsioonikohtule (*sąd apelacyjny*).

14 Teatavatel juhtudel võib osutada vajalikuks taotleda kohtult või mõnelt muult ametiasutuselt vanemlikku vastutust käsitleva otsuse täitmist. Milline on menetluse kord sellisel juhul?

Kohtu täitevasutus lapse tagastamist käsitlevates asjades on kohtu määratud eestkostja (*kurator sądowy*). Juhul kui kohtuotsusega kehtestatud korraldust lapse tagasitoomise kohta ei täideta, peaks isik, kellel on õigus laps tagasi saada, taotlema otsuse väljastanud kohtult korraldust, et määratud eestkostja võtaks lapse kohustuslikus korras ära. Juhul kui vanemlikku vastutust kandva isiku asukoht on teadmata, korraldab kohus uurimise tema asukoha kindlakstegemiseks. Kohus annab korralduse kohtu määratud eestkostjale otsuse vormis, mille võib teha kinnisel istungil. Otsuse peale ei saa esitada apellatsioonkaebust. Kohtu määratud eestkostja määrab lapse äravõtmise kuupäeva ja teavitab õigustatud isikut. Kohtu määratud eestkostja võib lapse ära võtta igalt isikult, kelle juures laps viibib. Kohtu määratud eestkostja võib sel eesmärgil küsida abi politseiametnikelt, psühholoogidelt jne.

Suhtluskorda käsitlevate kohtuotsuste puhul on tsiviilkohtumenetluse seadustikus (*Kodeks postępowania cywilnego*) ette nähtud teistsugune menetlus. Sellisel juhul võib eestkostesaju lahendav kohus (*sąd opiekuńczy*) anda selle isiku taotlusel, kellel on õigus lapsega suhelda, välja määruse isiku suhtes, kellel on hooldusõigus ja kes rikub kohtuotsusest või kokkuleppes tulenevaid kohustusi seoses lapsega suhtlemisega, nõudes konkreetse summa maksmist õigustatud isikule iga rikkumise eest. Juhul kui isik, kellel on õigus lapsega suhelda või isik, kellele see on keelatud, rikub kohtu otsusega kehtestatud kohustust, võib eestkostesaju lahendav kohus (*sąd opiekuńczy*) anda sellele isikule korralduse tasuda lapse hooldusõigusega isikule konkreetne summa. Juhul kui isik, kellele eestkostesaju lahendav kohus on andnud korralduse makse tegemiseks, ei täida jätkuvalt oma kohustust, annab eestkostesaju lahendav kohus (*sąd opiekuńczy*) sellele isikule korralduse maksta tasumisele kuuluv summa, mis määratakse kindlaks vastavalt rikkumiste arvule.

Lapsega suhtlemist käsitlev täitmisele kuuluv kohtuotsus või kokkulepe tuleb lisada eespool nimetatud taotlusele.

15 Mida tuleb teha, et muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitlevat otsust selles liikmesriigis tunnustataks ja täidetaks?

Neid küsimusi reguleerivad nõukogu 25. juuni 2019. aasta määruse (EÜ) nr 2019/1111 (mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserööve) (uuesti sõnastatud) III peatüki asjaomased sätted. Reeglina tunnustatakse ja täidetakse niisuguseid otsuseid ilma täiendavate menetlusteta. Samas on võimalik esitada regionaalsele kohtule tunnustamise ja täidetavaks tunnistamise taotlus. Regionaalne kohus on ka pädev vaatama läbi täidetavaks tunnistamise taotluse. Mõlemal juhul peab taotlus vastama menetlusdokumendi kriteeriumidele, mis tähendab, et selles tuleb esitada konkreetset taotlust ja taotlust õigustavad asjaolud ning selgitada, kas pooled on proovinud leida lahendust lepitusmenetluse teel või mitte.

16 Millisesse kohtusse pean ma selles liikmesriigis pöörduma, et vaidlustada muu liikmesriigi kohtu vanemlikku vastutust käsitleva kohtuotsuse tunnustamine ja täitmine? Milline on menetluse kord eespool nimetatud juhtudel?

Seaduse kohaselt tunnustatakse ja täidetakse välisriikide kohtute otsuseid, ametlikke dokumente ja vanemliku vastutuse asjades sõlmitud kokkuleppeid, välja arvatud juhul, kui see on vastuolus tsiviilkohtumenetluse seadustikuga.

Igaüks, kellel on õiguslik huvi, võib taotleda teise liikmesriigi kohtu otsuse, ametliku dokumendi või kokkuleppe tunnustamist ja täitmist või tunnustamata ja täitmata jätmist. Täitmisest keeldumise, tunnustamisest keeldumise

või tunnustamisest keeldumise põhjendamatuks tunnustamise taotlusele tuleb lisada:

- kohtuotsuse, ametliku dokumendi või kokkuleppe ametlik ära kiri;
- dokument, mis kinnitab, et kohtuotsus on lõplik, välja arvatud juhul, kui see asjaolu nähtub selgelt kohtuotsuse sõnastusest;
- kohtuotsuse, ametliku dokumendi või kokkuleppe ära kirja kinnitatud tõlge poola keelde.

Kohtuotsuse, ametliku dokumendi või kokkuleppe tunnustamata ja täitmata jätmise taotlusele tuleb lisada selle ametlik ära kiri koos kinnitatud tõlkega poola keelde.

Taotlused vaatab läbi see regionaalne kohus (*sąd okręgowy*), kes on territoriaalselt pädev arutama välisriigi kohtu otsusega lahendatud asja, või selle piirkonna regionaalne kohus, kus asub territoriaalselt pädev rajoonikohus (*sąd rejonowy*), või sellise kohtu puudumisel Varssavi regionaalne kohus (*Sąd Okręgowy w Warszawie*).

Regionaalse kohtu sellise otsuse peale saab esitada apellatsioonkaebuse ja apellatsioonikohtu otsuse peale saab esitada kassatsioonkaebuse; samuti on võimalik taotleda lõpliku täitmisest keeldumise, tunnustamisest keeldumise või tunnustamisest keeldumise põhjendamatuks tunnustamise otsusega lõpetatud menetluse uuesti algatamist ja selle lõpliku otsuse õigusvastaseks tunnustamist.

Mis puutub välisriikide kohtute otsuste täitmisel, siis on toimingud sõltuvalt menetluse liigist nii erinevad, et alati on kõige parem võtta eelnevalt ühendust keskasutusega, et saada teavet selle kohta, kuidas edasi toimida.

17 Millist õigust kohaldab kohus vanemlikku vastutust käsitlevas menetluses, kui laps või pooled ei ela selles liikmesriigis või on eri kodakondsusega?

Vanemliku vastutuse ja lapsega suhtlemisega seotud küsimustes kohaldatav õigus on kehtestatud vanemliku vastutuse ja lastekaitsemeetmetega seotud kohtualluvust, kohaldatavat seadust, tunnustamist, kohtuotsuste täitmist ja koostööd käsitlevas 19. oktoobri 1996. aasta Haagi konventsioonis või kahepoolsetes kokkulepetes, milles Poola on osaline. Kui ükski neist õigusaktidest ei ole kohaldatav, kohaldatakse 4. veebruari 2011. aasta rahvusvahelise eraõiguse seadust (*Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe*). Juhul kui lapse harilik viibimiskoht muutub viibimiskohaks riigis, mis ei ole konventsiooni osaline, reguleerib selle riigi õigus kõiki edasisi muudatusi lapse varasema hariliku viibimiskoha riigis vastu võetud meetmete kohaldamise tingimustes.

See veebileht on osa portaalist „[Teie Euroopa](#)“.

Sooviksime teilt [tagasisidet](#) selle kohta, kui kasulikuks peate sellel esitatud teavet.

Viimati uuendatud: 24/01/2025

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.